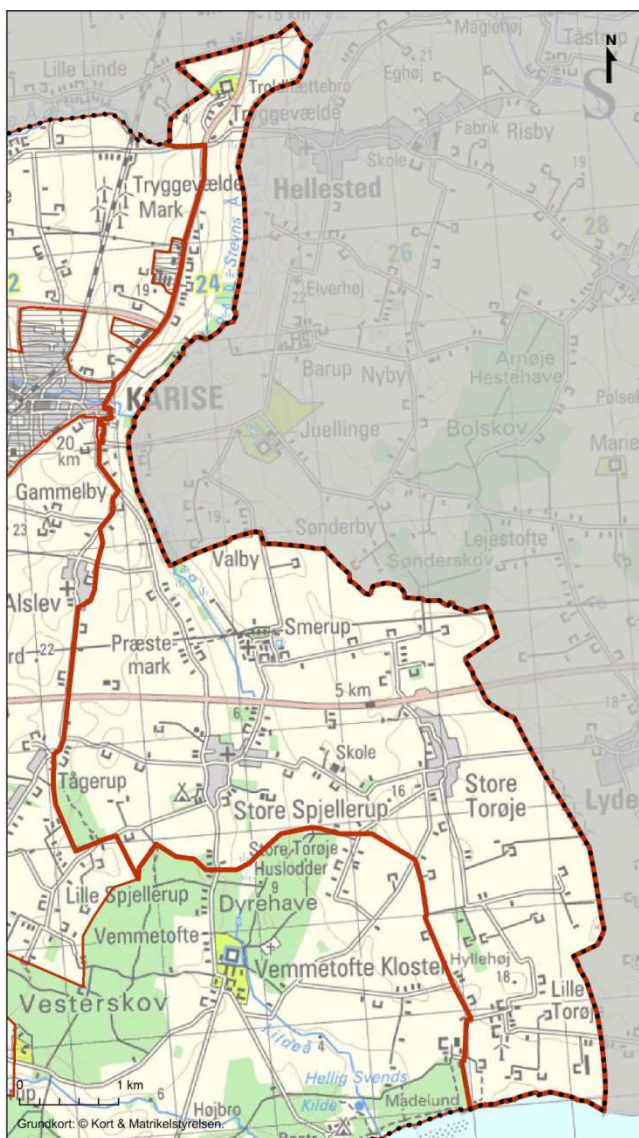

7 Stevns ådal, moræne- og kystlandskab

Nøglekarakter

Morænelandskab og ådal med ekstensive arealer i dalbunden omgivet af intensivt dyrkede landbrugsflader, adskillige landsbyer og kyststrækning.

 Kommunegrænse
 Landskabs-
 karakterområde

Topografisk kort over landskabskarakterområde 7.

Beliggenhed og afgrænsning

Området ligger i den østlige del af Faxe Kommune og grænsen mod øst og nord følger kommunegrænsen til Stevns Kommune. Ådalens modsatte bred og åens videre forløb fortsætter ind i Stevns Kommune, ligesom landbrugslandskabet omkring Store og Lille Torøje fortsætter øst for kommunegrænsen. I syd er området afgrænset af kysten mod Faxe Bugt, mens den sydvestlige grænse følger herregårdslandskabet omkring Vemmetofte Kloster i karakterområde 8. Resten af den vestlige grænse er trukket langs Alslevvej forbi Tågerup, hvor landskabet fremstår tættere bebygget og terrænet skifter fra skrånende mod ådalen til mere jævnt eller svagt bakket.

Landskabskarakteren

Landbrugslandskabet er opbygget af mellem til store marklodder på det flade til let bølgede terræn. Stevns Å udspringer centralt i området og åen er i ådalen omgivet af engområder, der tilstødes af intensive landbrugsarealer. Der findes fire landsbyer i området samt en del landbrugsejendomme og bebyggelse spredt i landskabet. I den sydlige del præger blokudskiftede gårde landskabets struktur. Området rummer kun et enkelt skovområde, men er mod syd visuelt afgrænset af skovbrynene i de skove, der omkranser Vemmetofte. Der er vandhuller på stort set alle markflader, hvor de fleste er omgivet af bevoksning. Områdets 1,5 km kystlinje er flad og på grund af det flade terræn opleves kystnærheden kun fra den sydligste del, hvor vandfladen i Faxe Bugt kan ses.

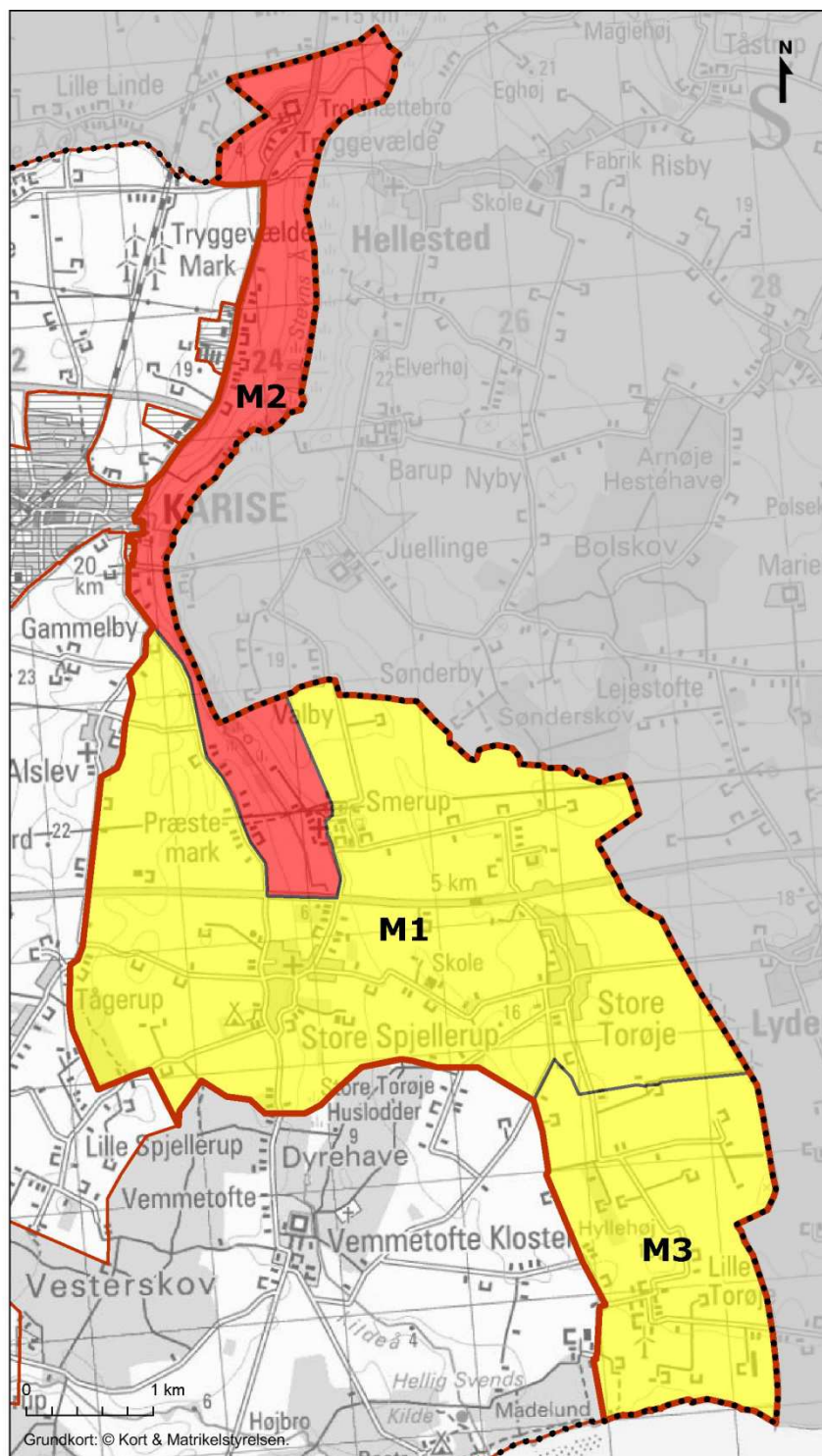

Udsigt på tværs af Stevns Ådal set syd for Karise.

ANBEFALINGER OG STRATEGISKE MÅL

De strategiske mål og anbefalinger for fremtidig forvaltning tager udgangspunkt i kortlægning af landskabskarakteren samt vurderinger af karakterens styrke og tilstand i delområder. Målsætningerne varetager alene landskabet og de landskabelige værdier og forholder sig til fire typer af mulige udviklingstiltag.

- Kommunegrænse
- Landskabskarakterområde
- Anbefaling
 - Vedligeholde
 - Beskytte

Strategiske mål for delområder i karakterområde 7.

M1 – Vedligeholde

Landskabet i delområdet M1 skal vedligeholdes. Den fortsatte landbrugsmæssige drift og sparsomme beplantning vil medvirke til at vedligeholde karakteren.

Handlinger og initiativer, der kan understøtte vedligeholdelse af landskabskarakteren:

- › **Bebyggelsesstruktur.** Det er i al væsentlighed de to landsbyer, Store Spjellerup og Store Torøje, der udgør bebyggelsesstrukturen, foruden spredte gårde og landejendomme. Begge landsbyer fremstår velafgrænsede i forhold til det åbne land, hvilket skal opretholdes ved at undgå spredt bebyggelse i tilknytning til bygrænserne. Eventuelt fremtidigt byggeri skal søge at lukke huller frem for at udvide landsbyens ydre afgrænsning
- › **Skov og skovrejsning.** Området bør friholdes for skov, da det er i strid med landskabets karakter, der skal vedligeholdes. Det skovløse landskab vidner om, at det flade landskab er velegnet til opdyrkning. Friholdelse vil samtidig sikre, at der er visuel forbindelse i det flade landskab.
- › **Tekniske anlæg.** Høje anlæg som vindmøller og master vil have stor indvirkning på oplevelsen af det flade landskab. Denne type anlæg vil være synlige fra store dele af området, og bryde med den nuværende uforstyrrede landskabsoplevelse.

M2 – Beskytte

Landskabet omkring Stevns Å og ådalen skal beskyttes. Ådalen udgør et væsentligt delområde i dette karakterområde og er sårbar overfor ændringer, der slører terrænen og det naturmæssige præg. Karakteren kan således beskyttes ved at understøtte ekstensiv drift som høslæt, græsning mv. på de skrånende ådalssider. Samtidig kan øget tilgroning af ådalen og tekniske anlæg ændre karakteren og forringe tilstanden.

Handlinger og initiativer, der kan understøtte beskyttelse af landskabskarakteren:

- › **Bebyggelsesstruktur.** Ådalen og dalsiderne skal friholdes for bebyggelse, mens ubenyttede bygninger til områdets gårde og landejendomme med fordel kan fjernes.
- › **Skov og skovrejsning.** Ådalens visuelle forbindelse er afhængig af, at der ikke er for tæt bevoksning på de fugtigere jorde i ådalens bund. Ved at bevare de eksisterende tværgående læhegn understreges den kulturhistoriske anvendelse af ådalen. Skovrejsning skal undgås såvel ned til åen som på dalsiderne.
- › **Tekniske anlæg.** Ådalen skal friholdes for tekniske anlæg. Anlæggene vil virke forstyrrende i det oplevelsesrige landskab. Eventuelle nødvendige strækningsanlæg som elledninger, veje mv. skal krydse ådalen i ret vinkel, så den visuelle belastning begrænses mest muligt.

M3 – Vedligeholde

Landskabets karakter skal vedligeholdes og er præget af landbrugsmæssig drift og blokudskiftede gårde, der danner struktur i det flade landskab. Kystlinjen fornemmes ikke i det flade landskab, før man befinder sig ganske nær ved vandet, men kyststrækningen skal fortsat friholdes for beplantning, så der om ikke andet kan opnås uhindret udsyn over horisonten.

Handlinger og initiativer, der kan understøtte vedligeholdelse af landskabskarakteren:

- › **Bebyggelsesstruktur.** Bygningerne ved de spredte gårde har omtrent samme størrelse selvom nogle er udbygget og andre ikke længere anvendes til landbrugsmæssige formål. De spredte gårdes beliggenhed er afgørende for oplevelsen af den kulturhistoriske landskabsfortælling og bevaring af bebyggelse bør derfor understøttes.
- › **Kulturhistorie.** Diger samt vejenes struktur, der bugter sig omkring de firkanterede blokudskiftede markfelter, skal bevares. Også gårdenes jævnt spredte placering og de transparente læhegn hjælper til at understøtte oplevelsen af det kulturhistoriske landskab.
- › **Skov og skovrejsning.** Området bør friholdes for skov, da det er en del af landskabets karakter at være stort set friholdt for beplantning, foruden nogle transparente læhegn. Friholdelse vil samtidig sikre, at der er visuel forbindelse på tværs af markfelterne.
- › **Tekniske anlæg.** Store landbrugsbygninger bør undgås i området, hvor der er harmoni mellem markfelternes størrelse og gårdene. Harmonien vil blive brudt ved store ladebygninger, maskinhaller mv. Vindmøller i skellet til kommune-grænsen er ikke egentlig forstyrrende for landskabsoplevelsen, men adskillige vindmøller eller vindmølleklynger indenfor synsvidde vil påvirke landskabsoplevelsen negativt.

BESKRIVELSE

Naturgrundlag

Geomorfologi: Området udgøres af henholdsvis et bundmorænelandskab og en ekstramarginal smeltevandsfloddal med hedeslette. Begge er dannet i sidste istid. Morænelandskabet er skabt under den fremrykkende gletsjer, der har aflejret et tyndt lag moræner oven på det eksisterende landskab. Ådalen er dannet ved, at smeltevand fra isen har skåret sig gennem morænefladen og udgravet en bred, fladbundet dal (smeltevandsfloddal) med en snoet (såkaldt mæandrerende) å.

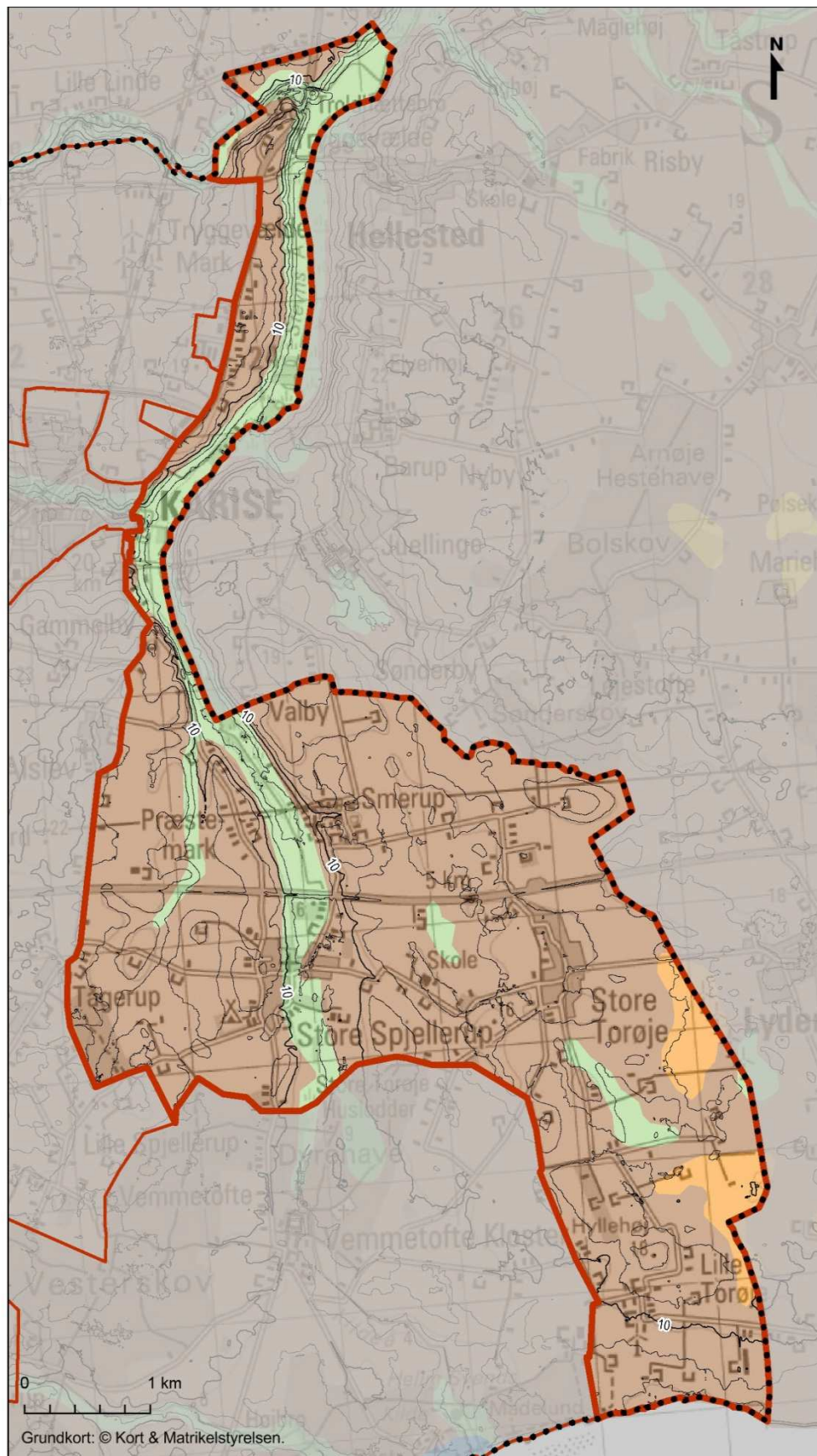
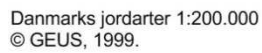
Ådalen omkring Stevns Å set fra vest mod øst, med Hellested til højre i billedet.

Jordtype: Morænelandskabet består af moræner, mens jordbunden i ådalen udgøres af ferskvandsdannelser, bl.a. tørv.

Terræn: Terrænet i morænelandskabet er overvejende jævnt eller bølgende med højder af ca. 20 meter over havet. Omkring ådalen og mod kysten i områdets sydlige del skråner terrænet mod hhv. Stevns Å og kysten ved Faxe Bugt.

Vandelementer: Området er præget af Stevns Å, der har sit udspring mellem Smerup og Store Spjellerup og bugter sig herfra mod nord. I områdets nordlige del findes Tryggevejle Å som på denne strækning er stærkt mæandrerende. Åen er genslynget efter en årrække at have været udrettet til fordel for landbrugsdrift af jorden i ådalen.

Kyst: Karakterområdet sydlige grænse består af ca. 1,5 km kyst mod Faxe Bugt, der er et afgrænset dansk farvand. Søkort viser, at terrænet under havoverfladen skråner langsomt udadtil og der er ca. 700-900 m ud til en dybde på 4 m. Kysten er sydvendt og derfor i læ for vestenvinden, der er den dominerende vindretning i Danmark. Stranden er en forholdsvis smal sandstrand på 5-10 m uden vegetation. Ovenfor findes en bræmme med buske og træer, hvorefter landskabet går over i intensiv landbrugsdrift.

[http://projects.cowiportal.com/ps/A032185/Documents/3 Projekt dokumenter/ENDELIG AFLEVERING/LKM_Faxe_samlet.docx](http://projects.cowiportal.com/ps/A032185/Documents/3%20Projekt%20dokumenter/ENDELIG%20AFLEVERING/LKM_Faxe_samlet.docx)

Landskabskarakterens oprindelse

Oprindelsen er forbundet til det naturgeografiske grundlag, hvor ådalen ved Stevns Å og sammenløbet med Tryggevælde Å er det mest markante. Her har de våde og næringsrige jorde udgjort et godt grundlag for høslet og græsning.

Den centrale og sydlige del består af moræneflade som skråner ganske svagt ned til kysten ved Faxe bugt, hvor der er en lav kystskrænt og enkelte fiskerhuse ved Strandhuse. Den flade og frugtbare morænejord har gjort, at landsbyer og gårde kunne placeres i hele området uden store forskelle for udbyttet af jorden. Et godt eksempel på dette er det blokudskiftede landskab syd for Store Torøje, hvor gårde- ne ligger på firkantede marklodder spredt på morænefladen. Denne struktur ses tydeligt i dag.

Landsbyerne er grundlagt i forskellige perioder mellem 1280 og 1503.

Arealanvendelse og landskabselementer

Bevoksningsstruktur: Der findes et enkelt skovområde i den sydlige del af karakterområdet, Hellede Skov vest for Store Spjellerup. Ellers er landskabet intensivt dyrket, bortset fra engene ned til Stevns Å. Der er få levende hegn, men flere vandhuller på markerne er omgivet af bevoksning.

Dyrkningsform: Området er intensivt dyrket, bortset fra engene langs Stevns Å.

Bebyggelsesstruktur: Der er flere landsbyer i området og stjerneudskiftningsmønstret anes omkring Store Spjellerup, Store Torøje og Smerup, hvorimod Lille Torøje har et blokudskiftningsmønster. Ingen af landsbyerne har haft en væsentlig byudvikling siden 1960.

Bykanten af Store Spjellerup set fra vest. Kirken ligger til venstre i billedet.

Kulturhistoriske helheder og enkeltelementer: I Hellede Skov findes to fredede gravhøje og spor af yderligere fire høje.

Karise Kirke ligger højt hævet over Stevns-ådalen i den østlige udkant af Karise. Den blev bygget som en fæstningskirke, fordi den ligger tæt ved flere vandløb, som på den tid var sejlbare, og som derfor kunne udgøre en risiko for angreb udefra.

Spjellerup Hospital (i Store Spjellerup) blev oprettet 1643 under Vemmetofte Kloster. I 1955 var det endnu alderdomshjem/fattiggård med plads til 14 beboere. Ved kommunalreformen i 1970 blev bygningerne indrettet til et kommunalt alderdomshjem, der nu er nedlagt. En af Danmarks ældste landsbyskoler ligger i Store Torøje og blev grundlagt i 1719. Bygningen fungerede som skole i ca. 100 år. I 1916 blev skolen restaureret med midler fra Vemmetofte Kloster og indrettet til skolemuseum. Nærheden til Vemmetofte Kloster har således haft stor betydning for udvikling af de to byer, der begge er markant større end den nord for liggende Smerup.

Det blokudskiftede landskab syd for Store Torøje udgør en kulturhistorisk helhed og fremstår med de firkantede, næsten kvadratiske lodder med en anden struktur end de omgivende landbrugsområder.

Spjellerup Mølle, der er opført i 1903, står i dag tilbage uden møllevinger.

Der findes desuden to gamle broer over Stevns Å og Tryggevejle Å. Den ene ligger øst for Karise Kirke (Kirkebro) og den anden ved Tryggevejle (Trolldhættebro).

Tekniske anlæg: Landevejen mellem Store Heddinge og Faxe gennemskærer området mellem Smerup og Store Spjellerup. En højspændingsledning følger omtrent landevejens tracé, mens en anden ledning krydser Stevns ådal ved Tryggevejle Mark. Der er en campingplads ved Store Spjellerup. Sydøst for Store Torøje er der opstillet fire vindmøller i nord-sydlig retning

Tæt ved kommunegrænsen til Stevns Kommune er der opstillet fire vindmøller på stribe, hvoraf de tre kan anes bag det levende hegn.

VURDERING

Skala -
Middel
Rumlig afgrænsning -
Transparent
Kompleksitet -
Enkelt
Struktur -
Middel
Visuel uro -
Roligt
Støj -
Stille

Landskabsoplevelsen - rumlige og visuelle forhold

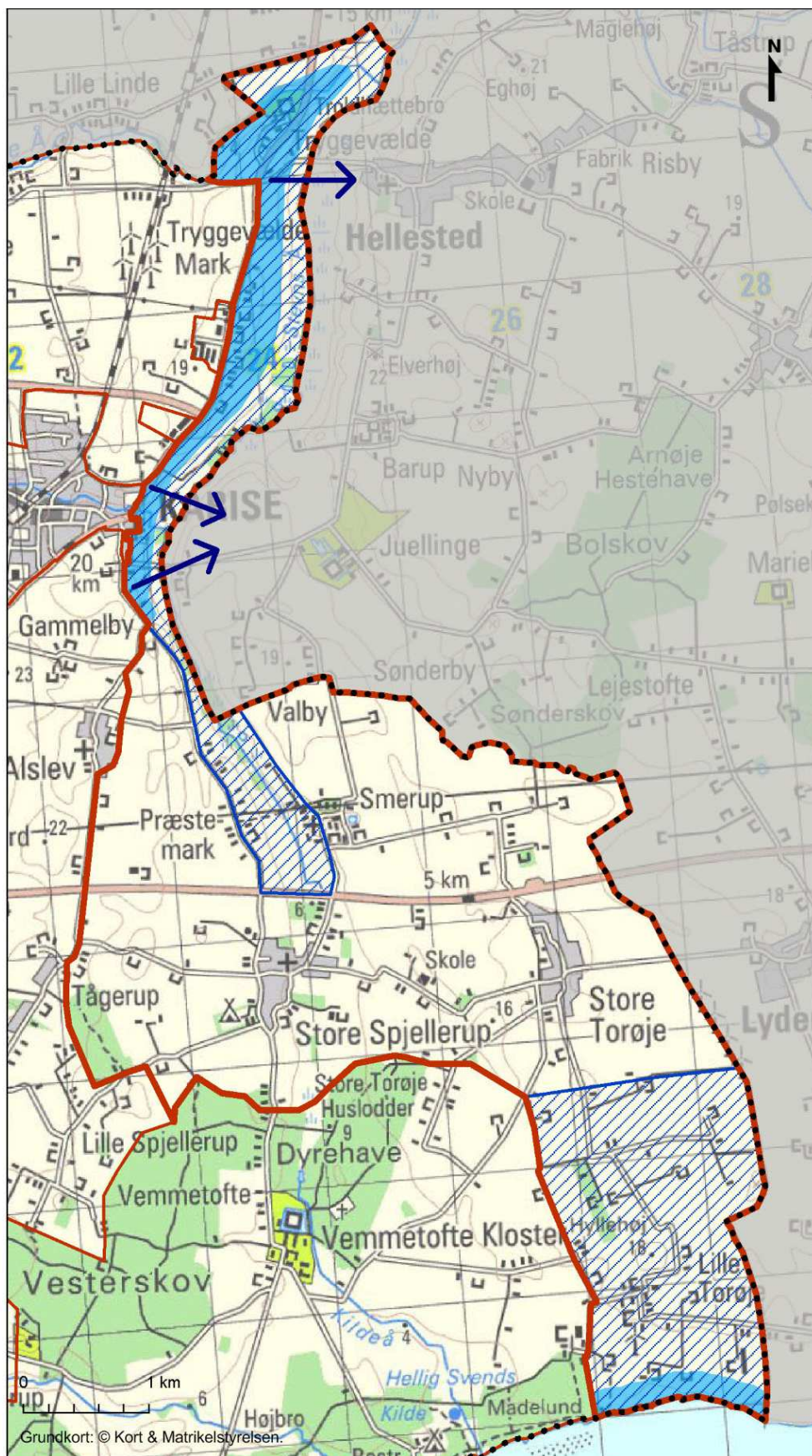
Landskabets rumlige og visuelle udtryk er i dette område præget af det jævne til svagt bølgende terræn og den overvejende landbrugsmæssige anvendelse. De små landsbyer i området og spredte gårde bevirker, at der særligt i den sydlige del er en struktur skabt af de firkantede jordlodder, ligesom der i ådalen er en tydelig bræmme af ekstensive jorde ned mod åen. Ved ådalen er der visuel sammenhæng på tværs af åen, selvom den flere steder fremstår tilvokset med krat og træer.

Fra den sydligste del af landskabet er der udsigt til Faxe Bugt hen over det åbne landskab, men kystnærheden fornemmes ikke i det flade landskab længere inde i landet.

Særlige visuelle oplevelsesmuligheder og oplevelsesrige delområder og enkeltelementer: Hele ådalen omkring Stevns Å, er et oplevelsesrigt delområde. Området er præget af ekstensiv anvendelse af de våde jorde, og i dalbunden er arealanvendelsen præget af natur- og halvkultur-arealer. Jo længere nord på åen følges, jo mere karakteristisk og markant i landskabet bliver ådalen.

Det blokudskiftede landskab, der ligger syd for Store Torøje er også et oplevelsesrigt delområde, idet man her tydeligt oplever kulturlandskabets struktur og landskabskarakterens oprindelse. Strukturen kommer til udtryk gennem de firkantede markfelter, , diger langs markskellene, hvor områdets veje kanter sig med adskillige skarpe sving omkring de firkantede marker samt gårde, der ligger spredt på de enkelte matrikler. Områdets bebyggelse er ikke ændret væsentligt i de sidste 100 år og er med til at gøre området oplevelsesrigt. Kystnærheden fornemmes ikke før man befinder sig nogle hundred meter fra kystlinjen, hvilket skyldes det flade landskab.

- ⋯ Kommunegrænse
- ▭ Landskabs-
karakterområde
- Særlig visuel
oplevelsesmulighed
- ▨ Oplevelsesrigt
delområde
- ➔ Udsigtskile

De særlige visuelle oplevelsesmuligheder og oplevelsesrige delområder i karakterområde 7.

Langs hele ådalens kant er der rigtig gode muligheder for visuelle oplevelsesmuligheder forbundet med udsigter på tværs af Stevns Å og de mere ekstensivt anvendte arealer.

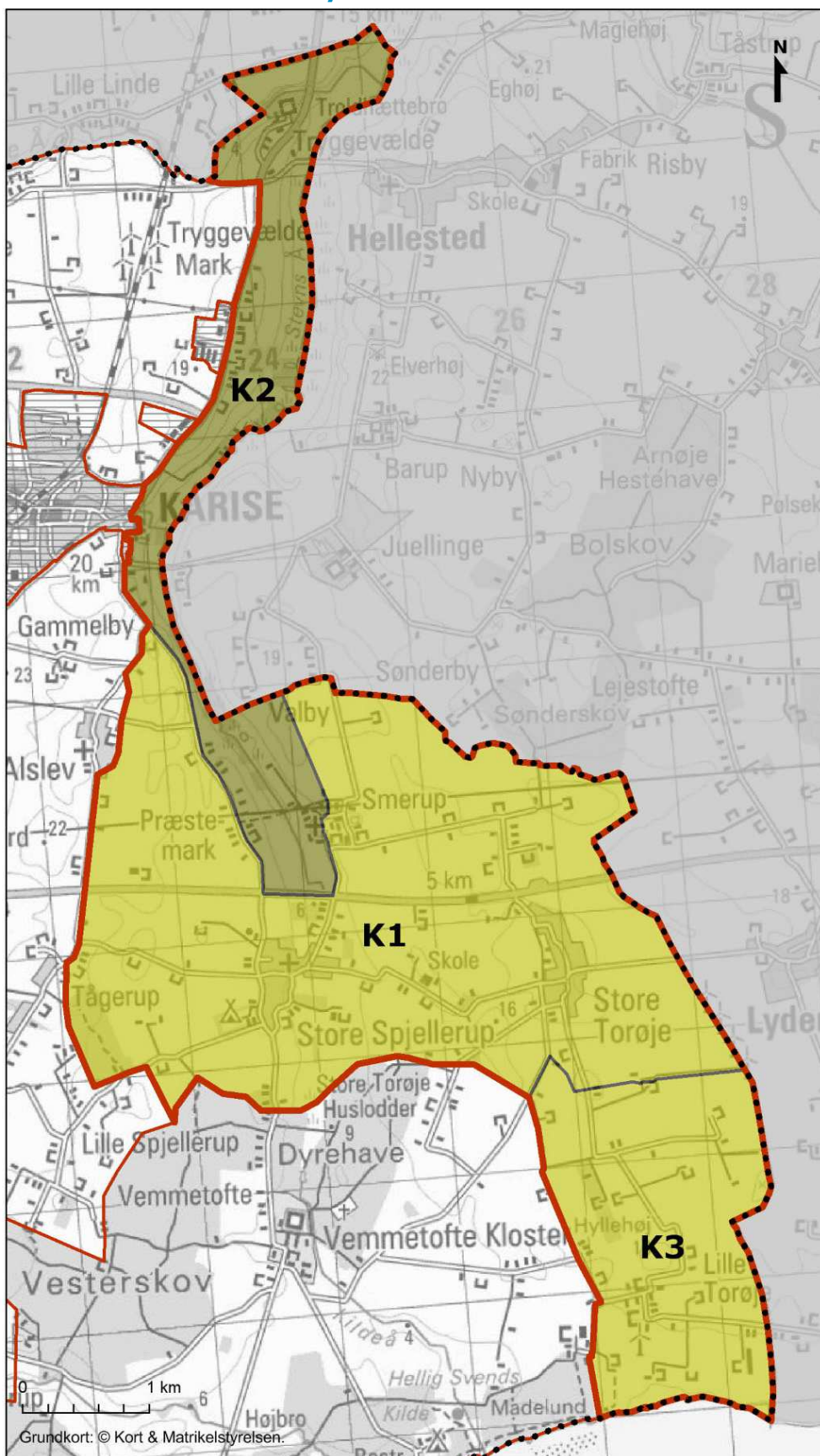
Også ved karakterområdets flade kyst er der visuelle oplevelsesmuligheder og udsigter på tværs af Faxe Bugt, hvor Høje Møn kan ses mod syd i godt vejr. Udsigten opleves kun, hvis man befinder sig tæt på kysten, da det flade landskab ikke byder på egentlige udsigtspunkter længere inde i landet.

Havet kan skimtes til højre i billedet, bag en række med buske og træer.

Landskabskarakterens styrke

- Kommunegrænse
- Landskabs-karakterområde
- Karakterstyrke**
 - Særlig karakteristisk
 - Karakteristisk

Landskabets karakterstyrke i karakterområde 7.

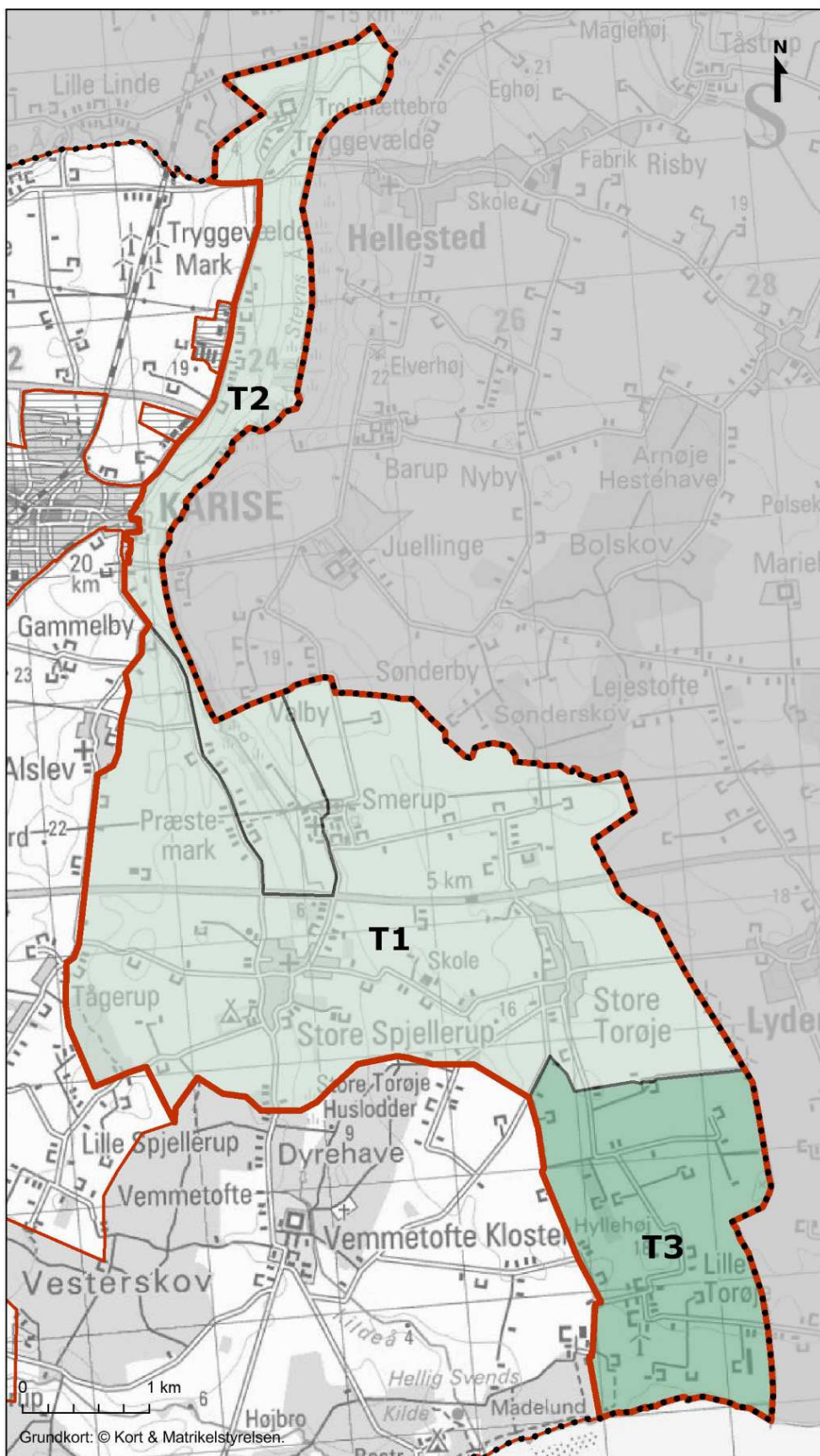
K1 - Karakteristisk: Den opdyrkede moræneflade med landsbyer og spredte gårde udgør de væsentligste landskabselementer i området. Også landskabets oprindelse er knyttet til landsbyerne og de spredte gårde, der fortsat sætter et markant aftryk på strukturen i landskabet. Der er dog sket en løbende udvikling, hvilket særligt ses omkring de to landsbyer Store Torøje og Store Spjellerup, hvor der også er anlagt en campingplads i udkanten af sidstnævnte.

K2 - Særligt karakteristisk: Flere af nøgleelementerne findes i dette delområde, hvor særligt Stevns Å og ådalen former landskabet. Delområdet fremstår med særlig tydelig kobling mellem naturgrundlaget (ådalens frodige jorde) og de dyrkede marker med mere ekstensivt præg tæt ved Stevns Å. Tilstanden i ådale er god, særligt mod nord, hvor terrænet træder tydeligere igennem og de to åer, Stevns Å og Trykgevælde Å, løber sammen.

K3 - Karakteristisk: I dette område findes også langt de fleste af de karaktergivende elementer. Gårdenes placering på firkantede marker og vejenes udformning med skarpe sving omkring markparcellerne gør, at landskabet her er karakteristisk. Tilknytningen til landskabets oprindelse er stærk, og den landskabelige udvikling i området har været begrænset, omend flere af gårdene er udbygget gennem tiderne.

Landskabskarakterens tilstand

- Kommunegrænse
- Landskabskarakterområde
- Tilstand
 - God
 - Middel

Landskabskarakterens tilstand i karakterområde 7.

Intakthed -
Middel
Vedligehold -
Middel
Uforstyrrethed -
Forstyrret

T1 - Middel tilstand: Delområdets landsbyer er udbygget og der er anlagt en campingplads ved Store Spjellerup. Flere af de tidligere markskel mv. er fjernet, mens det omgivende landbrugsland fortsat er opdyrket og fremstår åbent.

Landskabsoplevelsen er forstyrret af tværgående højspændingsledning og landevej, der dog følger samme tracé gennem landskabet. Der er udsigt til vindmøller sydøst for Store Torøje i skellet til nabokommunen.

Intakthed -
God
Vedligehold -
Middel
Uforstyrrethed -
Forstyrret

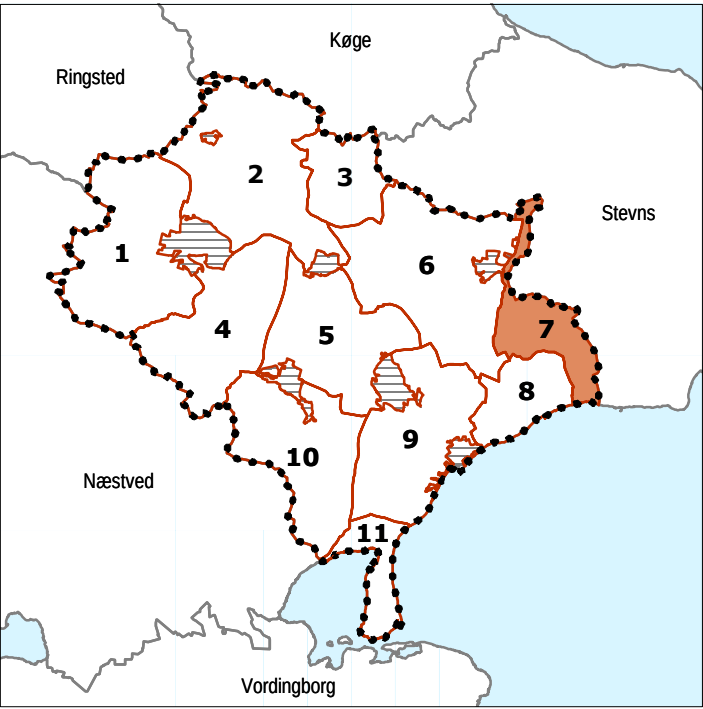
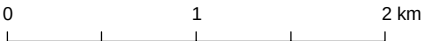
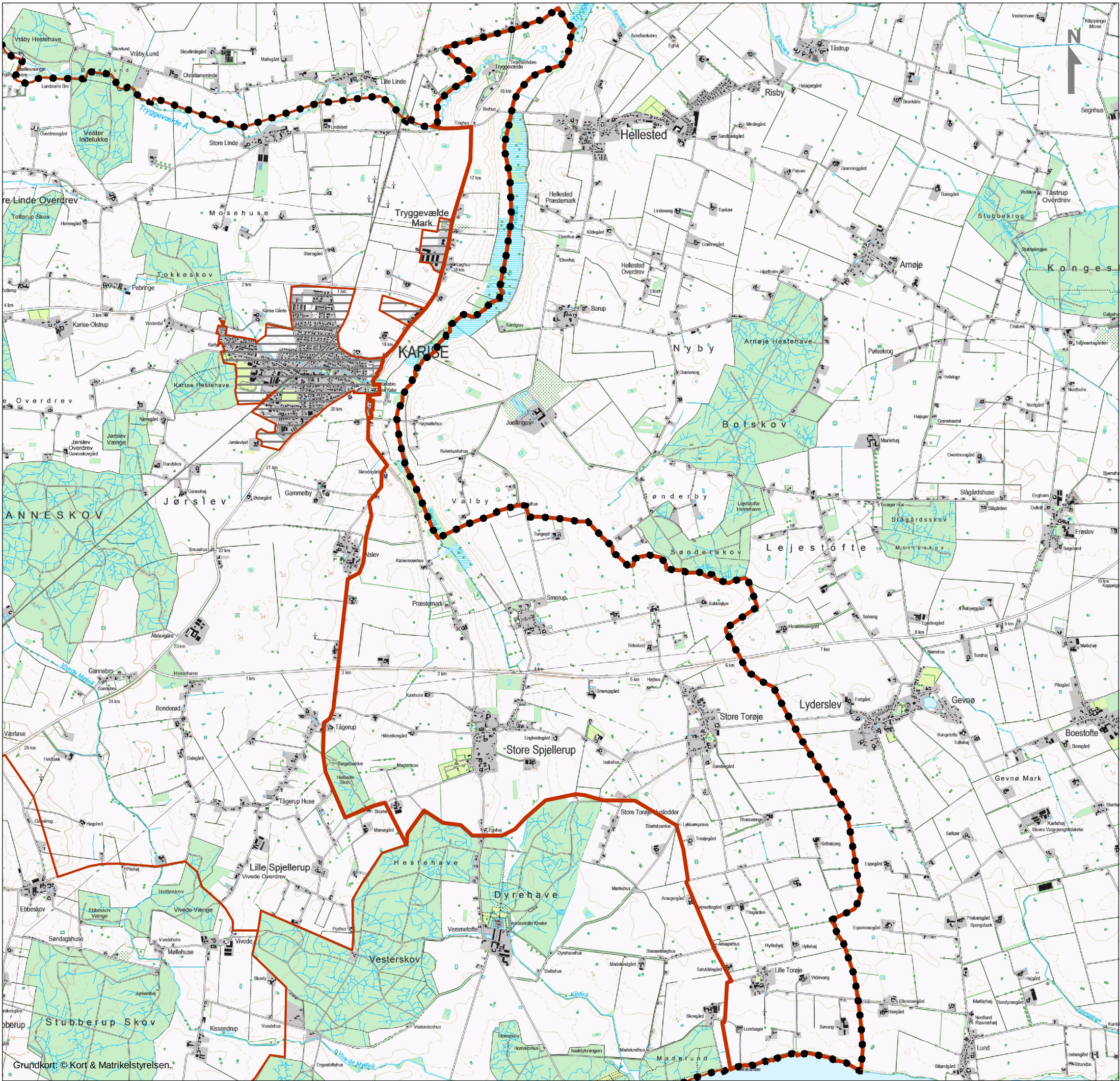
T2 - Middel tilstand: Ådalen er ubebygget. På nogle strækninger tæt ved åen har landskabet naturpræg, mens det på andre strækninger er dyrket stort set ned til åløbet. Her er der uhindret udsyn på tværs af dalen. Arealanvendelsen skifter mellem intensiv og ekstensiv og viser, sammen med de tværgående marklodder, en tydelig forbindelse til naturgrundlag og det karakterskabende terræn.

Særligt i den nordlige del af delområdet fremstår Stevns Å ureguleret. Enkelte steder i delområdet krydser tekniske anlæg på tværs af ådalen, hvilket virker forstyrrende.

Intakthed -
God
Vedligehold -
God
Uforstyrrethed -
Uforstyrret

T2 - God tilstand: Vejstrukturen følger blokudskiftningen, hvorved landsbyen Lille Torøje fremstår intakt uden væsentlige forandringer. Landskabet er fortsat præget af spredte gårde, læhegn og diger, der er tydelige i det åbne landskab. Disse strukturgivende elementer er meget markante og inddeler det flade område i firkantede jordlodder med tydelige markskel. Kysten fornemmes ikke, og præger hverken arealanvendelse eller landskabets visuelle udtryk.

Området er uforstyrret, men der er dog visuel forbindelse til vindmøller i skellet til nabokommunen.

**Faxe Kommune
Landskabskarakteranalyse**

**Oversigtskort
Landskabskarakterområde 7
Stevns ådal og morænelandskab**

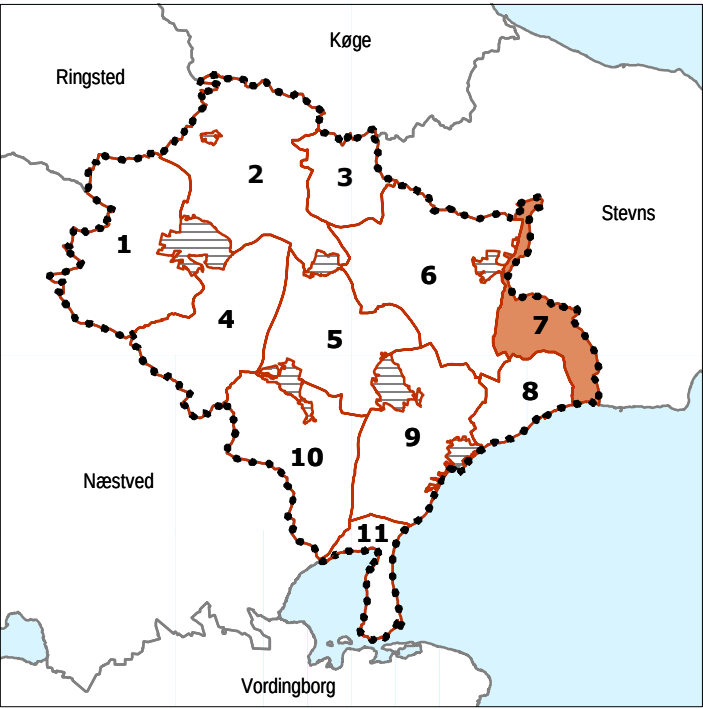
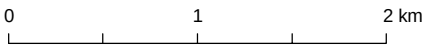
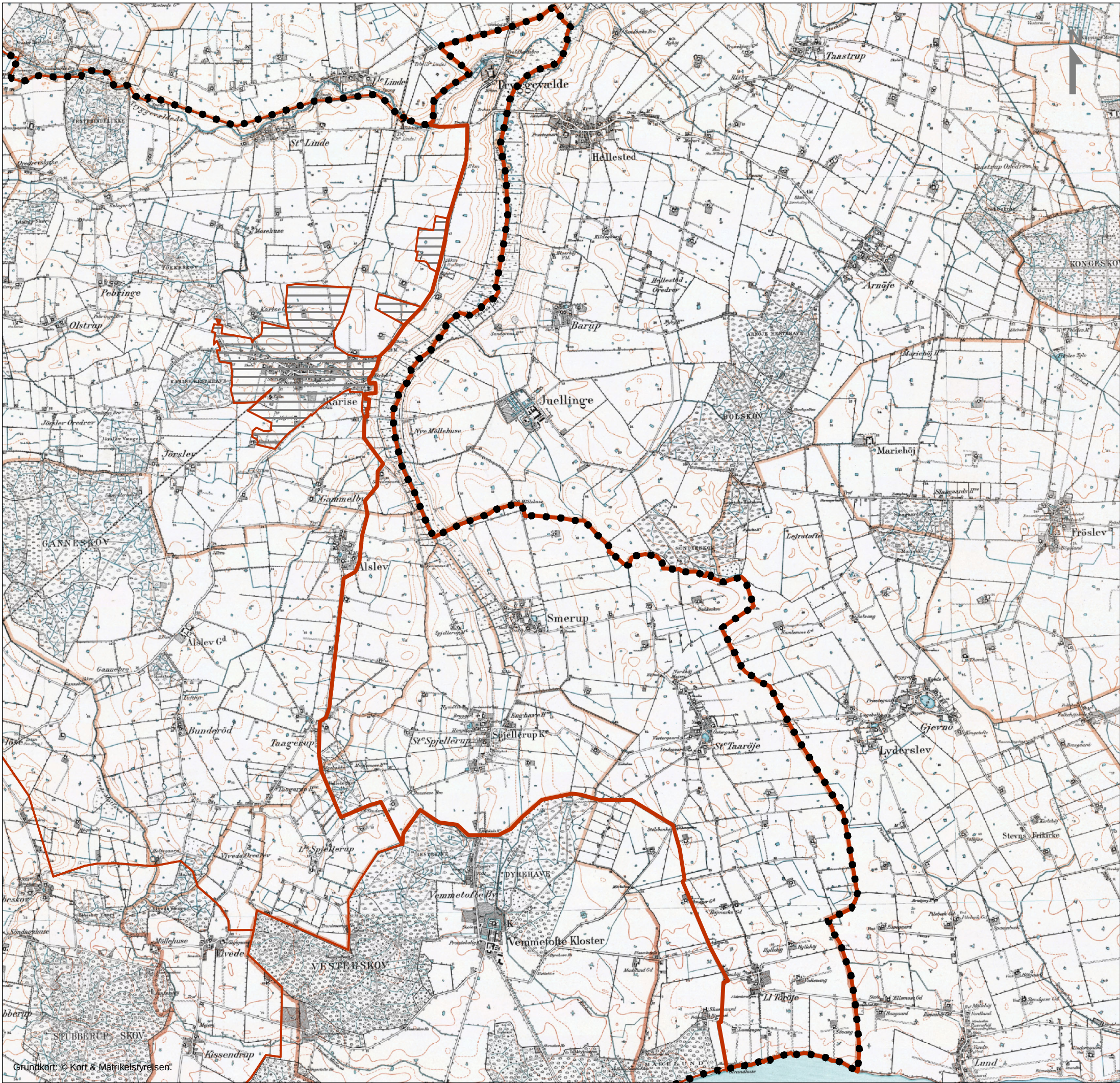
O:\A030000\A032185\GIS\Kortbilag\Bilag 7-1 Oversigtskort.WOR

COWI

COWI A/S
Parallevej 2
2800 Kongens Lyngby

Telefon 56 40 00 00
cowi@cowi.dk
www.cowi.dk

ATR nr.:	A032185
Tegn./Udarb.	BJO / LHJN
Kontr.	UVA
Godk.	LHJN
Mål	1:40.000 (A3)
Dato	07. maj 2013
Dokument nr.	
Rev.	
Bilag 7-1	0

Faxe Kommune
Landskabskarakteranalyse

Lave målebordsblade
Landskabskarakterområde 7
Stevns ådal og morænelandskab

O:\A030000\A032185\3_Pdoc\GIS\Kortbilag\Bilag 7-3 Lave målebordsblade.WOR

COWI

COWI A/S
Parallevej 2
2800 Kongens Lyngby

Telefon 56 40 00 00
cowi@cowi.dk
www.cowi.dk

ATR nr.:	A032185
Tegn./Udarb.	BJO / LHJN
Kontr.	UVA
Godk.	LHJN
Mål	1:40.000 (A3)
Dato	07. maj 2013
Dokument nr.	Rev.
Bilag 7-3	0